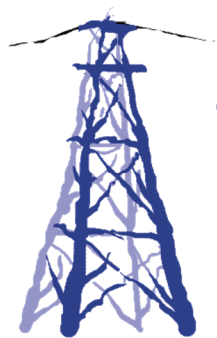

TOIMINTAKERTOMUS 2018

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2018

TORNIONLAAKSON MAAKUNTAMUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

Sisälllys - Innehåll

YLEISTÄ	2
RAJANYLINEN MUSEOHALLINTO	2
HENKILÖSTÖ	3
KOKOELMAT	3
Valokuva- ja arkistokokoelmat	5
NÄYTTELYTOIMINTA.....	7
Vaihtuvat näyttelyt	7
Kiertonäyttelyt.....	8
TAPAHTUMAT JA RYHMIEN VIERAILUT	8
Tapahtumat	8
Ryhmien vierailut.....	10
Muuta toimintaa museon tiloissa.....	11
MAAKUNNALLINEN NEUVONTA- JA KULTTUURIYMPÄRISTÖTYÖ.....	12
Alueellinen museotyö	12
Kulttuuriympäristö.....	12
Koulutukset ja museoammatilliset tapaamiset	13
TYÖRYHMÄT, HANKKEET JA SEMINAARIT	13
MARKKINOINTI JA TIEDOTTAMINEN	15
Liite 1	30
ALLMÄNT	16
DEN GRÄNSÖVERSKRIDANDE MUSEISTYRELSEN	16
PERSONAL.....	17
SAMLINGAR	17
Föremålssamlingar.....	18
Foto- och arkivsamlingar	19
UTSTÄLLNINGSVERSAMHETEN.....	21
Tillfälliga utställningar.....	21
Ambulerande utställningar	22
EVENEMANG OCH GRUPPBESÖK	22
Evenemang	22
Gruppbesök	24
Övrig verksamhet i museets lokaler	25
LANDSKAPLIGT RÅDGIVNINGS- OCH KULTURMILJÖARBETE.....	25
Regionalt museiarbete.....	25
Kulturmiljö	26
Utbildningar och museiprofessionella träffar.....	26
ARBETSGRUPPER, PROJEKT OCH SEMINARIER.....	27
MARKNADSFÖRING OCH INFORMATION	28
Bilaga 1.....	32

TORNIONLAAKSON MAAKUNTAMUSEO – TORNEDALENS MUSEUM

TOIMINTAKERTOMUS 2018

YLEISTÄ

Tornionlaakson maakuntamuseo on maakunnallinen keskusmuseo, jonka toiminta-alue käsittää Tornionlaakson kunnat Simosta Muonioon ja Haaparannan kaupungin. Kaupunkien välinen museoyhteistyösopimus tuli voimaan vuoden 2014 alusta. Vuonna 1914 perustettu kulttuurihistoriallinen museo kunnallistettiin 1975 ja kuusi vuotta myöhemmin Suomen opetusministeriö nimesi museon Länsipohjan maakuntamuseoksi.

Vuosi 2018 oli Tornionlaakson maakuntamuseon 104. toimintavuosi. Museo toimii Tornion kaupungin elämänlaatulautakunnan alaisuudessa. Lautakunta kokoontui vuoden 2018 aikana 9 kertaa. Vuoden 2014 alussa perustettu rajanylinen johtokunta vastaa Tornionlaakson maakuntamuseon – Tornedalens museumin kehittamisestä.

Museon julkissivu ja kaakamolaisia kelloja perusnäyttelyssä.

RAJANYLINEN MUSEOHALLINTO

Tornionlaakson maakuntamuseo on maailman ainoa rajanylinen, kahden maan yhteinen museo. Haaparannan ja Tornion kaupunkien yhteistyösopimukseen sisältyi päätös, jonka mukaan museolle perustettiin museojohtokunta, jossa jäseniä on sekä Tornioista (3) että Haaparannalta (2). Puheenjohtaja on Tornioista ja varapuheenjohtaja Haaparannalta. Johtokunta kokoontui neljä kertaa. Tornioista jäseninä olivat Raimo Ahokas pj., Heikki Kärki ja Arja Karhu. Haaparannalta johtokunnan jäseninä olivat Bengt Westman vpj. ja Niklas Olsson. Lisäksi kokouksiin osallistuivat Tornion sivistystoimenjohtaja Ilkka Halmkrona ja Haaparannan hallintopäällikkö (förvaltningschef) Arja Martinviita. Museon henkilökunnasta olivat mukana museonjohtaja Minna Heljala esittelijänä ja museolehtori Linda Vuollo sekä Kirsi Rumbin sihteerinä.

HENKILÖSTÖ

Museolla oli henkilötyövuosina laskettuna yhteensä 9 museotyöntekijää. Henkilöstön kanssa työstettiin kevään aikana Museoviraston kehittämää museoiden arviointimallia. Mallin avulla museo voi tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämispainopisteitä sekä tarkastella toimintaansa tavoitteellisuuden ja vaikuttavuuden näkökulmista. Työpajatyöskentelyyn käytettiin kaikkiaan 27 tuntia.

Henkilöstöön ovat kuuluneet: museonjohtaja FM Minna Heljala, vakinaistettu 1.5. 2018 lähtien, opas-valvoja Leena Ylitalo arkistonhoitaja FM Riikka Pyykkö, toimistosihteeri Outi Johansson, museomestari Mikko Saarenpää (34%) ja vt. maakuntamuseotutkijana oli FM Teija Ylimartimo. Vs. amanuenssina oli Huk Saija Pietiläinen ja hänen äitiyslomasijaisenaan kevään FM Johanna Latvamäki 31.5.2018 asti. Opintovapaalla ollut amanuenssi Elisa Tarkkanen sanoutui irti 7.7.2018 lähtien. Saija Pietiläinen hoiti vs. amanuenssin tehtävää 1.6.-16.8. välisen ajan ja Johanna Latvamäki jatkoi va. amanuenssina 3.9.2018 lähtien.

Näyttelyä rakentamassa.

Museolehtorina toimi FM Linda Vuollo ja hänen äitiyslomasijaisena 5.11. lähtien konservaattori Kirsi Rumbin. Liikuntapuolelta oli uimahallin korjaustöiden ajan lainassa opas-valvoja Sirkka Mäkelä elokuun loppuun asti (8 kk). Haaparannalta saimme 14.5. lähtien museoassistentiksi Alexis Leiviskän. Alexis työskenteli museolla yhteensä 6,5 kk. Esko-Pekka Mattila aloitti 9.10. näyttelyiden käsikirjoittajana (2,5 kk). Lisäksi apuna oli teknistä työvoimaa.

Lapin ammattikorkeakoulusta oli museolla 2 henkilöä eripituisissa työharjoitteluissa yhteensä 6 kk, Reetta Maija Tihinen (2kk), Tiia-Maria Jääskeläinen (4kk). Haapaveden opistolta oli harjoittelussa Atte Alamikkotervo (1kk). Lisäksi museolla oli Tampereen yliopistolta yliopistoharjoittelija Brita-Kaisa Välimaa (5vk).

KOKOELMAT

Kokoelmatyössä on valmisteltu kokoelmanhallintajärjestelmän vaihtoa tekemällä WebMusketiin syötettyjen luettelointitietojen tarkastus- ja yhtenäistämistyötä henkilökunnan ja harjoittelijoiden toimesta. Suomen museoliitolta ja Devnet Oy:lta saatu tarjous Kookos-kokoelmanhallinnasta ja MuseumPlusRIA -kokoelmahallintajärjestelmästä osoittautui kustannuksiltaan liian suureksi, joten selvitys WebMusketin kokoelmahallintajärjestelmän korvaavasta järjestelmästä jatkuu vuoden 2019 aikana.

Maakuntamuseo ilmoittautui helmikuussa 2016 Finnan liittymisprosessiin. Finna on Suomen kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteinen hakuportaali. Maakuntamuseo on edelleen mukana Finnan liittymisprosessissa. Museon tuottamaa esine- ja kuva-aineistoa ei saatu siirrettyä Finnaan useista yrityksistä huolimatta vuoden 2018 aikana. Työ jatkuu Tornion kaupungin tietojärjestelmäpalveluiden ohjauksessa vuoden 2019 aikana.

Esinekokoelmat

Tornionlaakson maakuntamuseon kokoelmia hallittiin vuonna 2018 kokoelmapoliittisen ohjelman pohjalta. Kokoelmatyön painopiste on ollut perusnäyttelyssä olevien esineiden siirtämisessä WebMusketti-luettelointiohjelmaan. Suurin osa perusnäyttelyn esineistä on saatu sähköiseen järjestelmään ainakin inventointitasolla eli esineiden kuvat ja sijaintitiedot on syötetty WebMuskettiin. Tornionlaakson maakuntamuseon esinekokoelmista on luetteloitu ja digitoitu sähköiseen kokoelmahallintajärjestelmään 6622 objekta.

Sokerisirotinluksikka

Kokoelmanhallinnan helpottamiseksi museon kokoelma jaettiin vuoden 2018 lopussa kolmeen kokoelmaan. Pääkokoelmana säilyy Tornionlaakson maakuntamuseon esinekokoelma. Uudet alakokoelmat ovat luonnontieteellinen kokoelma sekä taidekokoelma.

Museon esinekokoelma karttuu pääasiallisesti lahjoituksilla. Vuonna 2018 museon kokoelmassa oleva urheiluun liittyvä esineistö sai kattavan lisäyksen. Tornionlaakson urheiluseuroista Pellon Ponsi ja Alatornion Pirkat tekivät lahjoituksen museolle. Lisäksi museon kokoelmiin lahjoitettiin muun muassa Torniossa 1800-luvun lopulla valmistettu hopeinen sokerisirotinlusikka. Kokoelma karttui vuoden 2018 aikana 389 esineellä. Museon esinekokoelman kokonaismäärä on 17 652 tallennetta. Luonnontieteellisen kokoelman lukumäärä on 1 529 tallennetta. Taidekokoelman tallenteiden lukumäärä on 588 tallennetta. Kaikkien kokoelmien yhteenlaskettu lukumäärä on 19 769 tallennetta. Esinekokoelmasta on digitoitu 6 086 tallennetta ja taidekokoelmasta 536 tallennetta.

Museon esinekokoelma karttuu pääasiallisesti lahjoituksilla. Vuonna 2018 museon kokoelmassa oleva urheiluun liittyvä esineistö sai kattavan lisäyksen. Tornionlaakson urheiluseuroista Pellon Ponsi ja Alatornion Pirkat tekivät lahjoituksen museolle. Lisäksi museon kokoelmiin lahjoitettiin muun muassa Torniossa 1800-luvun lopulla valmistettu hopeinen sokerisirotinlusikka. Kokoelma karttui vuoden 2018 aikana 389 esineellä. Museon esinekokoelman kokonaismäärä on 17 652 tallennetta. Luonnontieteellisen kokoelman lukumäärä on 1 529 tallennetta. Taidekokoelman tallenteiden lukumäärä on 588 tallennetta. Kaikkien kokoelmien yhteenlaskettu lukumäärä on 19 769 tallennetta. Esinekokoelmasta on digitoitu 6 086 tallennetta ja taidekokoelmasta 536 tallennetta.

Perusnäyttelyn uuden puolen porvarisinteriööri uusittiin syksyn 2018 aikana. Kaupunkilaiselämää kuvaavan kustavilaisinteriöörin esineet vaihdettiin jugendaikakauden tyyliin. Näyttelytilan uudistus toteutettiin oman esinekokoelman pohjalta. Osa museon näyttelysisällöistä toteutetaan lainojen avulla. Lainoista merkittävimmät olivat ”Muinaispuvusta Marimekkoon” -näyttelyyn lainaan saadut Euran ja Kaarinan muinaispuvut koruineen.

Museolle sijoitettiin Alatornion naisen kansallispuku, puvunkaavat ja hoito-ohjeet. Puku sijoitettiin museolle lainaus- ja tutkimuskäyttöä varten. Amanuenssi vastaa myös esinetiedusteluja koskeviin kysymyksiin. Esineisiin liittyviä asiantuntijapalveluja annettiin vuoden aikana yhteensä 58.

Museorakennuksen ulkopuolisia varastoja uudelleen järjestettiin vuoden 2018 kesän ja syksyn aikana. Museon hallussa olleen varastorakennuksen (VR:n makasiini/Husan makasiini) vuokrasopimus päättyi ja varasto tyhjennettiin museon esineistä. Esineistä hyväkuntoisimmat ja edustavimmat otettiin talteen ja siirrettiin toisiin varastoihin. Huonokuntoiset ja sellaiset esineet, joita museon kokoelmassa jo on tai joita muuten ei voitu säilyttää, poistettiin. Kokoelmapoistoja tehtiin vuonna 2018 yhteensä 71 kpl.

Helsingin olympialaisten 1952 muistomitali.

Museo oli jäsenenä ammatillisten museoidentallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKOssa. Tornio kuuluu pooli 2:en, jonka tallennusalue on ”Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä”. Amanuessi osallistui TAKO:n kevätseminaariin paikan päällä ja syysseminaariin etäyhteydellä. Poolikokouksia pidettiin kuluneena vuonna kaksi seminaarien yhteydessä. Museo on jatkanut tallennusvastuuseensa kuuluvan valtakunnan rajan ylisen esinekokoelman kartuttamista ja sai kokoelmiinsa muun muassa Blaupunkt- televisioradioyhdistelmän Haaparannan Lappträskistä. Amanuessi osallistui lisäksi maakunnallisten museoiden kokoelmavastaavien yhteistyöryhmän (KOVA MAAKUMU) toimintaan.

Valokuva- ja arkistokokoelmat

Kuvakokoelmien kokonaismäärä on 90 671 kappaletta, joista WebMuskettiin on luetteloitu 10 667 kappaletta. Vuoden 2018 aikana arkistonhoitaja luetteloi perus- ja vaihtuvia näyttelyitä ja jäljennetilauksia varten digitoituja valokuvia ja museon opas-valvoja kuvakokoelman uuskartuntaa muiden työtehtäviensä ohessa.

Valokuvakokoelmaan otettiin 12 eri lahjoitusta ja vuoden uuskartunta oli 1 194 valo- ja diakuvia. Osaksi kuvakokoelmaan siirrettiin kirjastoarkisto-kokoelmasta vanhoja kuva-albumilahjoituksia, jotka sisältävät muun muassa kuvakokoelman vanhimpia henkilökuvia 1860-luvulta lähtien sekä kuvia sisällissodan ajalta. Näiden aineistojen luettelointia jatketaan vuoden 2019 aikana. Reino Kainulaisen negatiivikokoelman kuntokartoitus aloitettiin vanhimmista negatiiveista 1940- ja 1950-luvulta. Negatiivit ovat hyväkuntoisia, mutta niiden säilytyskotelot on uusittava lähivuosien kuluessa. Kokoelman kuntokartoitusta ja inventointityötä jatketaan vuoden 2019 aikana.

Kotiseutuarkistossa järjestettyjä yhdistys- ja henkilöarkistoja on kaikkiaan 132 kappaletta ja sen kokonaismäärä on 46,59 hyllymetriä. Kirjastoarkisto-kokoelman, joka sisältää bibliofiilisen kirjakokoelman, sanoma- ja aikakauslehdet sekä pienpainatteita, laajuus on 7370 kpl. Tästä kokoelmasta on omaksi kokoelmakseen erotettu kartta- ja piirustusaineisto, jonka laajuus on 335 kappaletta. Vuodesta 2013 lähtien painotuotteet on tallennettu painotuotekokoelmaan, josta WebMuskettiin on luetteloitu 172 kappaletta. Av-kokoelmien laajuus on 1 153 kpl, joista äänitteitä on vuoden 2018 aikana luetteloitu WebMuskettiin 22 kappaletta.

Pellon Ponsi ry:n arkistoa lahjoittamassa puheenjohtaja Tarmo Uusitalo ja vastaanottamassa museon arkistonhoitaja Riikka Pyykkö.

Arkistokokoelmiin otettiin yhteensä 27 eri lahjoitusta, kotiseutuarkiston osalta kartunta oli kaikkiaan 11,95 hyllymetriä. Määrällisesti laajin lahjoitus oli Pellon Ponsi ry:n arkisto, joka sisältää 8,5 hm urheiluseuran monipuolista toimintaa valottavia asiakirjoja vuosilta 1945-2000. Urheilua koskevaa arkistoaineistoa saatiin kokoelmiin myös Tornion seudulta, kun Alatornion Pirkat ry lahjotti Alatornion Urheilijat ry:n ja Kaakamon Urheilijat -yhdistyksen arkistot. Painotuotekokoelmaan saatiin myös 6 lahjoitusta mm. Pellon Poikkinaintitapahtuman julisteita sekä sotamarsalkka Mannerheimin painokuva, jolla on hyvin mielenkiintoinen torniolaisia lottia koskeva kontekstitarina vuodelta 1942. Myös museon kartta- ja piirustuskokoelma sekä av-kokoelma karttuivat useammalla lahjoituksella.

Kokoelmien digitointia pystyttiin tekemään tilapäisen työvoiman ja yhteistyökumppanin avulla. Alatornion pitäjämuseon kokoelmiin kuuluvat kyläkuva-albumit digitoitiin ja niistä kirjoitettiin

kuvaluettelot. Työn teki määrääaikainen työntekijä arkistonhoitajan ohjauksessa. Työharjoittelija digitoi 20 c-kaseteilla olevaa haastattelua äänitekokoelmasta. Työssä käytettiin maksutonta Audacity-ohjelmistoa, jolla myös editoitiin äänenlaatua. Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission aloitteesta ja kustantamana syksyllä 2018 digitoitiin yhteistyössä karttakirja "Suomen ja Ruotsin valtioiden yhteisen lohenkalastuksen järjestämistä varten asettamalta komisionilta saapuneita Tornionjoen kalastusalueita ja kalastuspaikkoja koskevia karttoja." Kartat ovat nähtävillä verkossa Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission verkkosivulla <http://www.fsgk.se/Karttakirja.html>. Alkuperäinen karttakirja kuuluu Tornionlaakson maakuntamuseon kartta- ja piirustuskokoelmaan ja sen lahjoitti museolle vuonna 2015 Tornio-Muoniojokiseura ry.

Arkistokokoelmiin liittyviä asiantuntijapalveluita annettiin yhteensä 148 kappaletta, joista asiakaskäyntejä oli 76 kappaletta. Valokuvajäljennetilauksia oli yhteensä 46 kappaletta ja kuvajäljenteitä toimitettiin 115 kappaletta.

Arkistonhoitaja kuuluu Lapin kirjastojen digitointiselvityksen ohjausryhmään, joka piti vuoden 2018 aikana kolme etäkokousta. Digitointiselvitykselle on haettu jatkoaikaa vuodelle 2019 ja ohjausryhmän toiminta myös jatkuu hankkeen loppuun saakka.

Ote karttakirjan aukeamalta 22: Kattilakosken yläpuolisia apaja- ja kalastuspaikkoja.

NÄYTTELYTOIMINTA

Museo oli avoinna koko vuoden ja näyttelyihin tutustui 7 256 museovierasta. Museo oli avoinna ti-to 11.00–18.00 ja pe-su 11.00–15.00. Pääsymaksut olivat aikuisilta 5 euroa ja alle 18-vuotiaat pääsivät museoon ilmaiseksi. Tornionlaakson maakuntamuseo on museokorttimuseo.

Suomen sisällisota 1918 ja Osaan itse! –näyttelyt.

Vaihtuvat näyttelyt

Hyökkäys ja itsenäisyytemme symbolit

7.12.2017- 21.1.2018. Omaa tuotantoa

Oheisohjelma:

Vaakunatyöpaja koululaisille

Suomen sisällissota 1918

26.1.-25.3.2018

Tanskalaisen Arbejdermuseetin ja Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkivin tuottama valokuva-näyttely.

Oheisohjelma:

Ilkka Teerijoen luento 22.2.: Vuoden 1918 sota ja Tornio

Muinaispuvusta Marimekkoon

20.4.-3.6.2018 Omaa tuotantoa

Avajaiset 20.4. klo 15.00 yhteistyössä Tornion Kalevalaisten Naisten kanssa.

Oheisohjelma:

Työpaja koululaisille. Askarreltiin muinaispukujen hengessä pronssipiraalikoristeita.

Tornionlaakson lumo

15.6.-19.8.2018

Junantuomien luontokuvia Tornionlaaksosta.
Juhani Syväojan ja Matti Björnisen valokuvia

Siika ja Meänmaa

28.8.– 9.9.2018

Tornionlaakson kesäsiika -hankkeen tuottama näyttely

Osaan itse! Kan själv!

15.9.–14.10.2018

Kulttuurihistoriallisia kohtaamisia

Norrbotnenin museon tuottama näyttely pienimmille lapsille

Experience Our stories - Meidän tarinamme

19.10.2018-6.1.2019

Kiertonäyttelyt

Maakuntamuseo tuottamat näyttelyt "Tornio ja Haaparanta - ensimmäisen maailmansodan solmukohtia" oli lainassa Haaparannan kirjastolla 13.12.2017–5.1.2018 ja vuodenvaihteessa, 29.11.2018-28.1.2019 Haaparannan kirjaston näyttelytilassa oli esillä "Rajalla" -valokuvanäyttely. Tanskalaisen Arbejdermuseetin yhteistyössä Työväenmuseon ja eri arkistojen kanssa kokoama valokuvanäyttely "Suomen sisällissota 1918" oli lainassa Kemin historiallisessa museossa 23.10.-30.12.2018.

TAPAHTUMAT JA RYHMIEN VIERAILUT

Museolla järjestettiin vuoden aikana 20 tapahtumaa, joista suurin osa oli lapsille ja perheille suunnattuja. Suurimmat tapahtumat olivat Halloween-tapahtuma Kauhukartano ja Joulupolku, jotka järjestettiin yhteistyössä Aineen taidemuseon ja Tornion kaupunginkirjaston kanssa. Lisäksi museolla järjestettiin koululaistyöpajoja ja -opastuksia sekä luentoja. Museoon oli ilmainen sisäänpääsy vuoden aikana yhdeksänä päivänä.

Tapahtumat

Muinaispuvusta Marimekkoon -näyttelyyn tarjottiin monenlaista oheisohjelmaa. Lauantaina 21.4. pidettiin ilmainen non-stop-työpaja, jossa askarrettiin pronssispiraalikoristeisia iskunyörejä ja pronssispiraalikoristeita. Samana päivänä tarjottiin yleisöopastus pääsylipun hinnalla Muinaispuvusta Marimekkoon -näyttelyyn

klo 11 suomeksi ja klo 14 ruotsiksi. Keskiviikkona 16.5. arkeologi Jaana Riikonen piti luennon "Hautalöydöstä muinaispuvuksi – tutkimusta, tulkintaa ja käsityötaitoa" klo 18. Ennen sitä klo 16.30 pidettiin "etkot", joissa pääsi kuulemaan tarkemmin muinaisista käsityötekniikoista ja mm. kokeilemaan, kuinka painava on viikinkiajan hienoin spiraalikoristeinen esiliina.

Senioreille tarkoitettu **Muisteluskukka** julkaistiin Tornio-viikolla. Muisteluskukan tarkoituksena on antaa moniaistisia välineitä muisteluun. Salkku sisältää esineitä, joita saa koskea ja pitää kädessä, kuvia, tuoksuja, yhdessä laulettavia lauluja ja taustatietoa, joka on tarkoitettu muisteluhetken vetäjän tueksi. Muisteluskukkaa voi lainata museolta maksutta esimerkiksi vanhainkoteihin tai yhdistysten kokoontumisiin. Salkkua lainattiin seitsemän kertaa, kokoontumisia järjestettiin 11 kertaa ja kokoontumisissa oli yhteensä 137 henkilöä.

Tornio-päivien päätapahtumaa vietettiin Victorian torilla ja maakuntamuseon omistama ambulanssi oli paikalla. Auto herätti paikalla mielenkiintoa.

Kansainvälisenä museopäivänä 18.5. museon väki jalkautui Rajalla-kauppakeskukseen kertomaan museosta, esittelemään muisteluskukkaa ja tekemään asiakaskyselyä. Museoon oli koko päivän vapaa pääsy.

Museo osallistui **Peräpohjolan markkinoille** tarjoamalla opastettuja kierroksia. Museonjohtaja Minna Heljala veti kävelykierrokset Alma Westlundin seurassa Hallituskadun ympäristössä 29.6.18 klo 17.00 ja lauantaina 30.6.18 klo 13.30.

Museovirasto ja Metsähallitus järjestivät avoimen **Merellisen kulttuurin työpajan** 5.9.2018. osana kansainvälistä BalticRIM-hanketta yhdessä Tornionlaakson maakuntamuseon kanssa. Työpajan tavoitteena oli kerätä monipuolista tietoa Perämeren merellisestä ja vedenalaisesta kulttuuriperinnöstä. Lisäksi työpajassa esiteltiin BalticRIM-hankkeen ja Museoviraston meriarkeologista työtä. Työpajaan osallistui 26 henkilöä.

Halloween-tapahtuma, **Kauhukartano**, järjestettiin 31.10. klo 17–19 yhdessä kirjaston ja Aineen taidemuseon kanssa. Sisäänpääsy oli ilmainen tapahtuman ajan. Tapahtuman kohderyhmänä olivat alakouluikäiset ja perheet. Aulassa oli paperilyhtytyöpaja ja näyttelyyn oli piilotettu neljä lyhtyihin kiinnitettyä symbolia, jotka sai etsiä. Museon aulassa oli jalkapuu, joissa sai kuvauttaa itsensä. Aulaa koristeltiin lyhdyin, LED-kynttilöin, hämähäkinseitillä, hämähäkeillä ja kartonkilepakoilla. Tapahtuman aikana museossa kävi 264 lasta ja 129 aikuista ja työpajaan osallistui 86 lasta.

Joulu Outlet 25.11 myyjäiset museokaupassa järjestettiin yhtä aikaa Åströmin kartanon joulumarkkinoiden kanssa. Myynnissä oli museokaupan tuotteita, mm. kirjoja, postikortteja ja palapelejä. Tornionlaakson historia -kirjoja jaettiin ilmaiseksi.

Lauantaina 15.12. järjestettiin **Joulupolku**-tapahtuma Tornion kirjaston, Aineen taidemuseon ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Museo tarjosi koko perheen mehiläisvahakynttilätyöpajan opetustilassa ja aulassa käytettiin tunto-, haju- ja kuuloaistia jouluisten asioiden arvaamisessa. Kynttilän teki 72 lasta ja 30 aikuista. Aistityöpajaan osallistui 104 lasta ja 52 aikuista. Perusnäyttelyn pirttiin ja porvariskotiin katettiin joulupöydät. Tiernapojat esiintyivät museon aulassa. Tapahtumaan osallistui kaiken kaikkiaan 895 henkeä.

Perusnäyttelyn **lastennurkkaukseen** laadittiin "Vanhan ajan koulu" -tehtäväkokonaisuus, jonka kohderyhmänä ovat kouluikäiset lapset. Lastennurkkauksen sisältö vaihdeltiin muutenkin vuoden varrella.

Museon lokeroseinässä olevia vaihtuvia esineitä vaihdeltiin vuoden kuluessa. Esineet liittyivät ajankohtaisiin tapahtumiin ja vuodenaikaan.

Ryhmien vierailut

Haaparannan 2., 5. ja 7. luokan oppilaat tekivät **kulttuuriperintövierailun** Tornionlaakson maakuntamuseoon 21.-28.5. Ryhmille tarjottiin opastettu kierros ruotsiksi. Viikon aikana museossa kävi yhteensä 30 ryhmää, 372 oppilasta ja 38 opettajaa. Koululaisvierailut olivat osa Haaparannan kunnan vuonna 2016 aloittamaa kulttuuriperintöopetusta, jossa eri luokka-asteiden oppilaat vierailevat eri kulttuuriperintökohteissa lukuvuoden aikana.

Haaparannan 4. luokan oppilaat vierailivat 27.–29.8. Ruotsin puolella Kukkolaforseenilla ja 3. luokan oppilaat Saivaaran kivikautisessa kylässä Kärrbäckissä 30.8.–31.8. Museolehtori osallistui kulttuuriperintöviikkoon yhtenä vetäjänä. Viikon aikana Kukkolaforseenilla kävi 136 ja Saivaarassa 114 koululaista ja lisäksi opettajat.

Tornion koululaisryhmille suunnattu **kulttuuripolkuviikko** järjestettiin nyt viidettä kertaa yhteistyössä Aineen taidemuseon ja Tornion kaupunginkirjaston kanssa 22.-26.10. Kierros kesti puolitoista tuntia ja sen aikana luokat kävivät kaikissa kolmessa kohteessa, n. 25 min kussakin. Ryhmiä kävi 13, esikouluikäisistä kuudesluokkalaisiin. Esikoululaiset ja 1-luokkalaiset tutustuivat perusnäyttelyyn ja vanhemmat oppilaat Experience Our Stories -näyttelyyn.

Vaihtuvien näyttelyiden yhteydessä järjestettiin näyttelyopastuksen yhteyteen **työpajoja koululaisille**. *Suomen sisällissota 1918* -näyttelyopastuksen yhteydessä pohdittiin oppilaiden kanssa ryhmissä ja yhdessä kuvien taustoja, kuvaamisen motiiveja ja omaa suhdetta kuviin ja sisällissotaan. *Muinaispuvusta Marimekkoon* -näyttelyn työpajassa valmistettiin iskunyöri ja koristeltiin se pronssispiraaleilla. Työpajaa järjestettiin syksyllä myös perusnäyttelyopastuksen yhteydessä. Sisällissota-näyttelyn työpajaan osallistui yhteensä 117 lasta ja 15 opettajaa, nyöriyöpajaan 162 lasta ja opettajat. Työpajojen kokonaismäärä oli 32.

Erikoisopastus "Lentonoitja ja kauniita kummituksia"

Syksyllä 2017 kehitettiin aikuisille suunnattu **erikoisopastus** "Lentonoitja ja kauniita kummituksia", jota voi tilata ryhmille normaaliin opastushintaan. Kierroksella kerrotaan alueen noidista, uskomuksista ja kummitustarinoista. Kummitusaiheisia **Lentonoitja ja kauniita kummituksia -teemaopastuksia** järjestettiin 13 kpl. Kierrokseen osallistui yhteensä 120 henkilöä.

Opastettuja kierroksia oli vuoden aikana 207, joista päiväkotijä ja koululaisryhmiä oli 142. Museokävijöistä alle 18-vuotiaita oli 3 066 henkilöä. Asiantuntijapalvelukäyntien kokonaismäärä oli 322.

Muuta toimintaa museon tiloissa

Perinteiset **Loppiaiskahvit** tarjottiin museolla 6.1.2018. Ystävänpäivänä 14.2. museoon pääsi kaksi yhden hinnalla.

FT, dosentti Ilkka Teerijoki luennoi 22.2. aiheesta "Vuoden 1918 sota ja Tornio". Luentoa oli kuuntelemassa 88 henkilöä. Kotiseutuseuran puheenjohtaja Henri Nordberg luennoi 5.4 aiheesta "Tornio itsenäisyytemme ajan ensi vuosikymmeninä". Luento järjestettiin yhteistyössä Tornion Kotiseutuseuran kanssa. Arkeologi Jaana Riikonen esitelmöi 16.5. aiheesta "Hautalöydöstä muinaispuvuksi". Professori Arvo Myllymäki luennoi 24.10. "Punamultamies Uuno Hannulasta". Luennolle osallistui 25 henkilöä.

Museon **Hopeaillassa** 6.11. taidekaivertaja Taina Mäki kertoi hopean taidekaivertamisesta. Museonjohtaja ja amanuenssi tunnustivat leimoja halukkaiden esineistä. Tilaisuuksiin oli vapaa pääsy.

Tornion ja Haaparannan yhteisen kielikoulun **Lucia** esiintyi kuoroineen Tornionlaakson maakuntamuseolla Lucian päivänä 13.12.2018.

Lisäksi museon tiloissa on järjestetty kokouksia ja koulutustilaisuuksia.

Kulttuuriministeri Sampo Terho vieraili Tornionlaakson maakuntamuseossa 11.6.2018.

MAAKUNNALLINEN NEUVONTA- JA KULTTUURIYMPÄRISTÖTYÖ

Alueellinen museotyö

Torniossa ja Rovaniemellä järjestettiin Suomen Kotiseutuliiton organisoima koulutus paikallismuseonhoitajille. Tornionlaakson maakuntamuseo ja Lapin maakuntamuseo avustivat järjestelyissä ja toimivat kouluttajina. Koulutukseen kuului kolme lähikoulutuspäivää 16.-17.11. ja 30.11. sekä oppimistehtävä. Koulutukseen osallistui 11 eri paikallismuseota Tornionlaaksosta ja Lapista. Kouluttajina toimivat muun muassa Suomen Kotiseutuliiton edustajat Jonina Vaahtolammi ja Janne Vilkuna. Tornionlaakson maakuntamuseosta kouluttajina toimivat museojohtaja ja vt. maakuntamuseotutkija. Koulutuksessa käsiteltiin monipuolisesti paikallismuseon kokoelmiin, rakennuksiin, toimintaan ja näyttelyihin liittyviä kysymyksiä.

Alueen paikallismuseoista Alatornion pitäjämuseo sai Museoviraston harkinnanvaraista avustusta, jonka käyttöä maakuntamuseotutkija ohjasi. Pitäjämuseo sai avustuksen perusnäyttelyn uudistamiseen. Muonion kotiseutumuseolla jatkui vuonna 2017 myönnetyn avustuksen mukaiset korjaustyöt päärakennuksen ikkunoiden korjauksella, joka tehtiin talvella verstaalla.

Maakuntamuseotutkija kävi vuoden aikana jokaisessa alueen paikallismuseossa neuvonta- ja tarkastuskäynnillä. Matkapäiviä tuli yhteensä viisi (Liite 1). Käyntien lisäksi maakunnallista neuvontaa annettiin puhelimitse vuoden ympäri.

Kulttuuriympäristö

Tornionlaakson maakuntamuseolla ei ole sopimusta Museoviraston kanssa viranomaistehtävien hoitamisesta koskien rakennussuojelua tai arkeologista kulttuuriperintöä. Lausuntopyyntöt osoitetaan pääosin Museovirastolle tai ELY-keskukselle. Maakuntamuseotutkija tekee yhteistyötä kulttuuriympäristökysymyksissä valtion viranomaisten kanssa ja toimii tarvittaessa paikallisena asiantuntijana rakennettua kulttuuriympäristöä koskevissa asioissa. Arkeologista kulttuuriperintöä koskevat ilmoitukset ohjattiin Museoviraston vastaavalle intendentille. Maakuntamuseo neuvoo rakennusperintöön liittyvissä kysymyksissä sekä yhteisöjä että yksityishenkilöitä. Rakennussuojeluun ja korjausrakentamiseen liittyviin kysymyksiin tutkija vastasi tarvittaessa yhdessä museonjohtajan kanssa.

Maakuntamuseotutkija toimi Museoviraston myöntämän entistämisavustuksen käytön valvojana sekä Kotiseutuliitto seurantalovastuksen valvojana. Maakuntamuseotutkija osallistui erilaisiin rakennusperintöön liittyviin palavereihin ja teki tarkastus- ja dokumentointimatkoja. Matkapäiviä kertyi 18 (Liite 1). Erillisten dokumentointimatkojen lisäksi rakennettua kulttuuriympäristöä on dokumentoitu kaikilla neuvonta- ja tarkastusmatkoilla.

Maakuntamuseo antoi alueen kunnille pyydettyä lausuntoja rakennettuun kulttuuriympäristöön liittyvistä lupa- ja kaavoitusasioista. Lausuntoja annettiin 22 kappaletta pääasiassa Tornion ja Kemian kaupungeille sekä Kolarin kunnalle (Liite 1).

Koulutukset ja museoammatilliset tapaamiset

Maakuntamuseotutkija osallistui maakuntamuseotutkijoille osoitettuihin koulutustilaisuuksiin ja tapaamisiin sekä rakennettuun kulttuuriympäristöön ja korjausrakentamiseen liittyviin koulutuksiin, seminaareihin ja tapaamisiin. Koulutuksiin tutkija osallistui paljon Internetin välityksellä katsomalla ja kuuntelemalla live-lähetyksiä. Maakuntamuseotutkijoiden kesken otettiin käyttöön Skype-palaverit. Koulutuksia oli yhteensä 16 ja matkapäiviä kertyi kahdeksan (Liite 1).

Kesäkuussa järjestettyyn perinteiseen tapaamiseen Museovirastossa oli kutsuttu sekä maakuntamuseoiden että aluetaidemuseoiden maakunnallista työtä tekevät. Aiheena oli alueellisten ajankohtaisten asioiden lisäksi Museopoliittinen ohjelma ja valtionosuusuudistus.

Maakuntamuseotutkijoiden omat neuvottelupäivät järjestettiin syyskuussa Tampereella ja tapaamiseen osallistui 19 maakuntamuseon edustajat. Alueellisten kuulumisten lisäksi kokouksen aiheina olivat museolain uudistus, Kotiseutuliiton koulutus paikallismuseoille, Pirkanmaan maakuntamuseon Seutumuseo-hanke ja Siiri-kokoelmanhallintajärjestelmään tutustuminen. Lisäksi tutustuttiin Pirkanmaan maakuntamuseon toimintaan.

TYÖRYHMÄT, HANKKEET JA SEMINAARIT

Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut uutta museolakia ja museoiden valtionosuusjärjestelmän uudistusta. Jatkossa maakuntamuseo -nimike muutetaan alueelliseksi vastuumuseoksi. Kulttuurihistoriallisten museoiden osalta kyse on alueellisen museotoiminnan edistämistehtävistä ja kulttuuriympäristötehtävistä. Uudistus on merkittävä ja sitä käsiteltiin useissa yhteyksissä kuluneen vuoden aikana. Tornionlaakson maakuntamuseon tutkija ja museonjohtaja kävivät keskustelemassa aiheesta Hämeenlinnan museoväen kanssa 17.4. Aiheeseen liittyvä museujohtajien tapaaminen oli Helsingissä 25.4.2018. Museoviraston järjestämä neuvottelupäivä alueellisista vastuumuseokysymyksistä oli Helsingissä 28.9. Päivään osallistuivat museonjohtajan lisäksi sivistystoimenjohtaja Ilkka Halmkrona sekä talous- ja hallintopäällikkö Helena Bomström. Lapin alueellinen neuvottelu vastuumuseokysymyksistä pidettiin Rovanimellä 3.12. Tornion elämänlautilautakunta ja kaupunginhallitus käsittelivät asiaa ja näiden päätösten mukaan Tornionlaakson maakuntamuseo ilmoitti ministeriölle kiinnostuksensa vastuumuseoksi 15.11.2018. Varsinainen hakemus tehdään vuoden 2019 alussa.

Karungin historiatoimikunta. Tornion kaupunginhallitus päätti (KH 19.2.2018\$66) perustaa Karungin historiankirjoitusta varten toimikunnan, jonka puheenjohtajana toimii Pekka Peltari. Jäseninä ovat Ilkka Kapraali ja Ilkka Halmkrona, asiantuntujana Matti Enbuske ja sihteerinä Minna Heljala. Toimikunta teki Karungin historian kirjoitustyöstä sopimuksen FT, dosentti Ilkka Teerijoen kanssa 27.9.2018. Teoksen on määrä valmistua Tornion 400-vuotisjuhlaan mennessä.

Pohjois-Suomen kulttuuriympäristöyhteistyöryhmän kokoukset pidettiin 15.6. Sotkamossa ja 8.11. Oulussa. Tapaamiseen Kainuussa osallistui vt. maakuntamuseotutkija ja Oulussa museonjohtaja ja maakuntamuseotutkija.

Maailmanperinnön osalta vuoden 2018 aikana osallistuttiin kolmeen Struven ketjuun liittyvään retkeen. Huhtikuussa maanmittauslaitos järjesti Enontekiöllä kansainvälisen seminaarin aiheesta Maailmanperintö ja Lapin lumoa. Museonjohtaja osallistui retkeen ja piti esitelmän seminaarissa 10.4.–12.4.

Museo oli Tornion Kotiseutuseuran kanssa järjestämässä Maailmanperintöretkeä Petäjaveden kirkolle, Oravivuorelle, Mäntän museoihin ja Verlan tehdasmuseoon. Retki järjestettiin 16.-18.8. Museonjohtaja oli matkanjohtajana.

Syyskuussa 12.-14.9. Tornionlaaksossa järjestettiin kansainvälinen Struve Arc Network Conference. Seminaariin osallistui suomalaisten lisäksi ruotsalaisia, norjalaisia, virolaisia ja latvialaisia Struven ketjun kanssa työskenteleviä verkostotyöntekijöitä. Retken aikana tutustuttiin viiteen Struven ketjun pisteeseen ja Tornionlaakson maakuntamuseon toimintaan.

Maakuntamuseo sai Museovirastolta Euroopan kulttuuriperinnön teemavuoden 2018 apurahan hankkeelle **Tutkimusmatkailijoiden Tornionlaakso**. Hanke toteutetaan vuosina 2018-2019. Hankkeessa tehdään työpajoja ja retkiä Putaan koulun 9. luokkalaisten kanssa sekä toteutetaan tutkimusmatkailijapeli Lapin AMK:n kanssa. Hanke käynnistettiin syksyllä tutustumalla Putaan koulun oppilaiden kanssa tutkimusmatkailijat teemaan ja ensimmäinen retki toteutettiin Haaparannan Perävaaraan Struven ketjun pisteelle 30.10.2018.

Perävaara

Ruotsin Norrbottenin lääninhallituksen koordinoiman Ruotsin Struven ketjun kulttuuriperintötyöryhmän kokous (Svenska förvaltningsrådsmötet för världsarvet Struves meridianbåge) pidettiin 29.5.2018 Pajalassa. Kokoukseen osallistuivat maakuntamuseolta museonjohtaja ja vt. maakuntamuseotutkija.

Tornionlaakson maakuntamuseo huomioitiin hyvin Norrbottenin kulttuurisuunnitelmassa. Museonjohtaja osallistui Norrbottenin alueen museonjohtajien tapaamiseen 3.5. Luulajassa.

Kesäsiika-hanke oli sekä kulttuuriperintöhanke että tutkimushanke. Hankkeessa koottiin siikaan liittyvää perinnetietoa, järjestettiin työpajoja ja tuotettiin tutkimustietoa Tornionjoen vaellussiiasta. Maakuntamuseo oli hankkeessa mukana asiantuntijakumppanina. Hanke päättyi marraskuussa 2018. Maakuntamuseo oli mukana päätösjuhlassa ja museon tiloissa järjestettiin hankeen tuloksista näyttely.

Maakuntamuseo oli mukana suunnittelutyöryhmässä, jonka tavoitteena on toteuttaa Ruotsin Kukkolankoskella sijaitsevan kalastusmuseon yhteyteen kalastusluontoa esittelevä toiminnallinen luontokeskus. Suunnittelutyöryhmä teki tutustumismatkan Malmöhön ja Kööpenhaminaan kesäkuussa. Museonjohtaja osallistui hankkeen rahoittamalle matkalle 18.6.-21.6.

Museonjohtaja osallistui Metsähallituksen Lapin luonnonvarasuunnitelman laadintaan liittyviin työpajoihin 4.9. ja 18.10. Rovaniemellä.

Museolehtori osallistui Norrbottenin alueen museolehtorien tapaamiseen Piteån museossa 14.3.2018 sekä Nordisk Museumsförbundin konferenssiin *Var går gränsen? Utmaningar i Nordisk museologi* Helsingissä 30.-31.8. ja piti siellä puheenvuoron *On the Borderless Border – One Museum, Two Countries*. Museolehtori oli puhumassa alueen historiasta ja erityispiirteistä myös Keroputaan sairaalan järjestämässä kansainvälisessä konferenssissa 29.8. (*The 23rd International Network Meeting for the Treatment of Psychosis 2018*).

Museo on mukana Lapin lastenkulttuuriverkoston yhteistyössä ja verkoston ohjausryhmän toiminnassa. Museolta on ollut edustus myös Tornion Kotiseutuseura ry:n ja Lapin rakennusperinne ry:n hallituksissa sekä Tornionlaakson neuvoston kulttuuriryhmässä.

MARKKINOINTI JA TIEDOTTAMINEN

Museon markkinoinnin ja tiedotuksen kohderyhmiä olivat paikalliset yksittäiskävijät, koulut, lapsiperheet, turistit sekä yhdistykset ja yritykset. Museon yleisesitettä on jaettu muutaman kerran vuodessa paikallisesti ja alueellisesti majoitusliikkeisiin ja turistikohteisiin. Esite on tehty neljällä kielellä: suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja venäjäksi.

Museolla on käytössään kahdet internetsivut: www.merilapinmuseot.fi (suomi, ruotsi, englanti, venäjä) sekä Tornion kaupungin internetsivut, www.tornio.fi/tornionlaaksonmuseo suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Sivuja on päivitetty ja kehitetty aktiivisesti vuoden aikana. Kaupungin sisäinen intranet uudistui ja mahdollistaa nyt myös tiedottamisen museon tapahtumista ja näyttelyistä kaupungin henkilöstölle.

Vaihtuvista näyttelyistä tiedotettiin internetsivujen, facebookin, instagramin, tapahtumakalentereiden, postituslistojen sekä tiedotustilaisuuksien kautta. Tiedotustilaisuuksissa oli keskimäärin kaksi tiedotusvälinettä. Näyttelyistä jaettiin myös julisteita. Jokaisesta näyttelystä saatiin myös mainos kaupungin LCD-tauluihin teiden varsilla.

Tornion kouluille tiedotettiin museon ajankohtaisista näyttelyistä ja työpajoista kevätlukukauden alussa Koulutiedotteen avulla, joka jaettiin paitsi tulosteena myös Wilmassa. Haaparannalle ja ruotsalaisiin ja suomalaisiin lähikuntiin koulutiedote jaettiin rehtorien kautta. Koulutiedote toi varauksia opastuksille ja työpajoihin.

Uutena tiedotuskeinona tehtiin markkinointikirje, joka lähetettiin ruotsinsuomalaisten paikallisyhdistyksille Pohjois-Ruotsin alueella. Yhteistyö Haaparannan kaupunginhotellin kanssa on tiivistynyt ja heidän kauttaan museoon kävi tutustumassa useita matkanjärjestäjiä eri maista.

Museo sai medianäkyvyyttä vuoden aikana useissa kanavissa myös kuva-arkiston käytön ja asiantuntija-haastattelujen kautta. Museo toimi asiantuntijana, kun ruotsalainen Undervisningsradion valmisteli ja kuvasi koululaisille suunnattua opetusohjelmaa Tornionlaaksosta, samoin kun Sveriges Radion tuottaman Stadsinspektion-arkkitehtuuriohjelman jaksossa, jossa käsiteltiin Haaparantaa.

Museotoiminnan tilastojen osalta viitataan Museoviraston kokoamaan Museotilasto 2018, joka on jätetty 31.3.2019

Minna Heljala museonjohtaja

TORNEDALENS MUSEUM – TORNIONLAAKSON MAAKUNTAMUSEO

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2018

ALLMÄNT

Tornedalens museum är ett regionalt centralmuseum, vars verksamhetsområde omfattar Tornedalen från Simo till Muonio och Haparanda stad. Städernas museisamarbetsavtal trädde i kraft i början av 2014. Det 1914 grundade kulturhistoriska museet kommunaliserades 1975 och sex år senare döpte finska Utbildningsministeriet om museet till Länsipohjan maakuntamuseo (Västerbottens landskapsmuseum).

2018 var museets 104:e verksamhetsår. Museet verkar under överinseende av Torneå stads livskvalitetsnämnd. Den i början av 2014 grundade gränsöverskridande styrelsen svarar för utvecklingen av Tornedalens museum – Tornionlaakson maakuntamuseo.

Museets fasad och klockor av brons från Kaakamo i basutställningen.

DEN GRÄNSÖVERSKRIDANDE MUSEISTYRELSEN

Tornedalens museum är det enda gränsöverskridande museet gemensamt för två länder. Haparandas och Torneås samarbetsavtal innefattade ett beslut om att grunda en museistyrelse med medlemmar från både Torneå (3) och Haparanda (2). Ordföranden är från Torneå och vice ordförande från Haparanda. Styrelsen sammanträdde fyra gånger. Dess medlemmar från Torneå var Raimo Ahokas (ordf.), Heikki Kärki och Arja Karhu. Styrelsemedlemmarna från Haparanda var vice ordförande Bengt Westman och Niklas Olsson. Vid mötena deltog också Torneås skolchef (bildningsdirektör) Ilkka Halmkrona och Haparandas förvaltningschef Arja Martinviita. Av museets personal deltog museichef Minna Heljala som föredragare och museipedagog Linda Vuollo samt Kirsi Rumbin som sekreterare.

PERSONAL

Museet hade räknat i manår sammanlagt 9 museiarbetare. Personalen arbetade under våren med utvärderingsmodellen som Museiverket utvecklat. Modellen hjälper till att identifiera de egna styrkorna och utvecklingsprioriteringarna samt att betrakta verksamheten ur en målmedveten och effektiv synvinkel. Workshopsarbetet tog sammanlagt 27 timmar.

Personalen har bestått av: museichef, fil.mag. Minna Heljala, som fått fast tjänst från och med 1/5 2018, guide-vakt Leena Ylitalo, arkivarie fil.mag. Riikka Pyykkö, administrativ sekreterare Outi Johansson, museimästare Mikko Saarenpää (34%) och tf. regionsmuseiforskare fil.mag. Teija Ylimartimo. Som vikarierande amanuens var fil.kand Saija Pietiläinen och under hennes föräldraledighet under våren fil.mag. Johanna Latvamäki fram till 31/5 2018. Amanuens Elisa Tarkkanen som varit tjänstledig för studier sade upp sig från och med 7/7 2018. Saija Pietiläinen vikarierade som amanuens under tiden 1/6 -16/8

Planering av utställningen.

och Johanna Latvamäki fortsatte som tf. amanuens från och med 3/9 2018. Som museipedagog fil.mag. arbetade Linda Vuollo och under hennes föräldraledighet från och med 5/11 vikarierade konservator Kirsi Rumbin. Från stadens idrottsverksamhet fick vi Sirkka Mäkelä till låns som guide-vakt under tiden för simhallens reparationsarbeten fram till slutet av augusti (8 mån). Alexis Leiviskä från Haparanda kommun arbetade som museiassistent från och med 14/5, sammanlagt 6,5 månader. Som manusförfattare arbetade Esko-Pekka Mattila från 9/10 (2,5 mån). Därtill anlätades extra teknisk arbetskraft.

Två personer från Lapplands yrkeshögskola utförde praktik i olika perioder i sammanlagt 6 månader, Reetta Maija Tihinen (2 månader), Tiia-Maria Jääskeläinen (4 månader). Atte Alamikkotervo från Haapavesi folkhögskola praktiserade under 1 månad. Brita-Kaisa Välimaa från Tammerfors universitet utförde också en praktik på 5 veckor.

SAMLINGAR

Personal och praktikanter har arbetat med kontroll och harmonisering av det inmatade katalogiseringsdata i WebMusketti i syfte att förbereda för bytet av samlingshanteringssystem. Devnet Oy:s anbud på samlingshanteringssystemet Kookos och samlingshanteringssystemet MuseumPlusRIA visades sig vara för dyrt vilket innebär att utredning om ett ersättande system för WebMusketti förtsätter under 2019.

I februari 2016 anmälde sig museet till Finnas anslutningsprocess. Finna är en gemensam sökportal för Finlands museer, bibliotek och arkiv. Museet är fortfarande med i Finnas anslutningsprocess. Det föremåls-

och bildmaterial som museet producerat kunde trots upprepade försök inte överföras till Finna under 2018. Arbetet fortsätter i ledning av Torneå stads datatekniska personal under 2019.

Föremålssamlingar

Tornedalens museums samlingar förvaltades under 2018 enligt ett samlingspolitiskt program. Tyngdpunkten i samlingsarbetet har legat på överföring av basutställningens föremål till katalogiseringsprogrammet WebMusketti. Största delen av basutställningens föremål har förts in i det digitala systemet åtminstone på inventeringsnivån vilket innebär

Socketröare.

att bilder och platsinformation har matats in i WebMusketti. 6 622 objekt ur Tornedalens museums föremålssamlingar har katalogiserats i det elektroniska samlingsförvaltningssystemet.

För att underlätta samlingsförvaltning delades museets samlingar i slutet av 2018 i tre separata samlingar. Huvudsamlingen blir kvar som Tornedalens museums föremålssamlingar. De nya delsamlingarna är den naturvetenskapliga samlingen och konstsamlingen.

Museets föremålssamling växer huvudsakligen genom donationer. Under 2018 fick museets idrottsrelaterade föremål ett omfattande tillägg. Pellon Ponsi och Alatornion Pirkat, två idrottsföreningar i Tornedalen överlämnade sina samlingar till museet. Museets samlingar fick också som donation en sockerströaresked som tillverkats i Torneå i slutet av 1800-talet. Samlingen växte under 2018 med 389 föremål. Föremålssamlingarna uppgick till sammanlagt 17 652 objekt. Naturvetenskapliga samlingen består av 1 529 objekt. Konstsamlingen har 588 objekt. Sammanlagt har alla samlingarna 19 769 objekt. 6086 objekt har digitaliserats av föremålssamlingen och 536 objekt av konstsamlingen.

Borgarinteriören i den nya delen av basutställningen gjordes om under hösten 2018. Den gustavianska interiören som beskriver stadslivet byttes ut mot ungdomens stil. Utställningslokalen omarbetades med hjälp av egna föremålssamlingar. En del av innehållet i museets utställningar genomförs med hjälp av lånade föremål. De största lånen bestod av forndräkter med tillhörande smycken från Eura och S:t Karins stad i samband med utställningen "Från Forndräkt till Marimekko".

Nedertorneås nationaldräkt för kvinnor, mönster och skötselråd placerades vid museet. Dräkten placerades i museet i lån- och forskningssyfte. Amanuensen svarar också på frågor som gäller föremål. Sammanlagt 58 expertrådgivningar gavs under året.

Förråd som ligger utanför museibyggnaden omorganiserades under sommaren och hösten 2018. Hyresavtalet för den förrådsbyggnad som museet haft (VR-magasin/Husas magasin) tog slut och förrådet tömdes på museets föremål. De föremål som var i bäst skick och var mest representativa togs om hand och förflyttades till andra förråd. Föremål i dåligt skick eller sådana som redan finns i museets samlingar eller som annars inte kunde förvaras, togs bort. Sammanlagt 71 st. borttagningar av föremål gjordes under 2018.

Minnesmedalj av Olympiska spelen i Helsingfors 1952.

Museet var medlem i samarbetsnätverket TAKO för professionella museers dokumentations- och samlingsarbete. Torneå tillhör pool 2, vars dokumentationsområde är Individen, samhället och det offentliga livet. Amanuensen deltog i TAKO:s vårseminarium på plats och i höstseminariet på distans. Under det gångna året hölls två poolmöten i samband med seminarierna. Museet har fortsatt att utöka den nationsgränsöverskridande föremålssamlingen som ingår i dokumentationsansvaret och fick bland annat en kombinerad TV-Radioapparat med märket Blaupunkt som donation från Lappträsk i Haparanda till sina samlingar. Amanuensen deltog också i verksamheten inom arbetsgruppen för regionmuseernas samlingsansvariga (KOVA MAAKUMU).

Foto- och arkivsamlingar

Fotosamlingarnas totala antal är ungefär 90 671, varav 10 667 har katalogiserats i WebMusketti. Arkivarien katalogiserade under 2018 bilder som digitaliserats för basutställningar och tillfälliga utställningar och reprobställningar medan guide-vakten arbetade med fotosamlingens nya objekt.

Till fotosamlingen mottogs 12 olika donationer och samlingen ökade med 1 194 bilder, foton och diabilder. Från biblioteksarkivsamlingen fördes gamla fotoalbumdonationer med fotoarkivets äldsta porträtt från och med 1860-talet samt foton från tiden för inbördeskriget till fotosamlingar. Katalogiseringen av detta material fortsätter under 2019. Inventeringsarbetet av Reino Kainulainens negativsamling har påbörjats med en genomgång av katalogerna över negativerna från 1940-1950-talen. Negativen är i gott skick men fodralen behöver förnyas under de närmaste åren. Kartläggning av negativens skick och inventering av samlingen fortsätter under 2019.

Hembygdsarkivet innefattar sammanlagt 132 iordningställda förenings- och personarkiv och omfattar 46,59 hyllmeter. Biblioteksarkivsamlingen med bibliofiler, tidningar och tidskrifter samt minder trycksaker innehåller 7 370 objekt. Kart- och ritningsmaterial har separerats från denna samling och dess omfattning är 335 st. objekt. Från och med 2013 har trycksakerna sparats i trycksakssamlingen varav 172 har katalogiserats i WebMusketti. Av-samlingen omfattar 1 153 objekt varav, 22 st. inspelningar har katalogiserats i WebMusketti under 2018.

Ordförande Tarmo Uusitalo donerade Pellon Ponsi rf:s arkiv till Tornedalens museum, mottagare arkivarie Riikka Pyykkö.

Till arkivsamlingarna mottogs 27 olika gåvor och för hembygdsarkivets del var ökningen allt som allt 11,95 hyllmeter. Den kvantitativt största donationen var Pellon Ponsi rf:s arkiv med 8,5 hm dokument från 1945-2000 med idrottsföreningens mångsidiga verksamhetshistoria. Arkivmaterial om idrott donerades också från Torneå trakten när Alatornion Pirkat r.f. donerade Alatornion Pirkat r.f:s och Kaakamon Urheilijat föreningens arkiv. Trycksakssamlingen fick också ta emot 6 donationer bl.a. affischer från Poikkinainti-evenamanget och tryckfoton av krigsmarsalk Mannerheim som hör ihop med en mycket intressant historia som handlar om lottor i Torneå 1942. Även museets kart- och ritnings-samling växte med flera donationer.

Fortsatt digitalisering av samlingar kunde genomföras med hjälp av tillfällig arbetskraft och samarbetspartners. Fotoalbumen med bilder från byar som ingår i Nedertorneå sockenmuseets samlingar digitaliserades och fotoförteckningar inrättades. Arbetet utfördes av en viss tids anställd i ledning av arkivarien.

Praktikanten digitaliserade 20 intervjuer från c-kassetter som finns i inspelningsarkivet. Arbetet utfördes med hjälp av kostnadsfria programmet Audacity som också användes för att höja ljudkvaliteten. På initiativ och finansierad av finsk-svenska gränsälvskommisionen och i samarbete med kommissionen digitaliserades på hösten 2018 kartboken "Kartor för organisering av Torneälvens fiskeområde och fiskeplatser som erhållits från kommissionen som tillsatts av finska och svenska staten". Kartor kan ses på Finsk-svenska gränsälvskommisionens webbsidor i adressen <http://www.fsgk.se/Karttakirja.html>. Den ursprungliga kartboken ingår i Tornedalens museums kart- och ritnings-samlingen och donerades till museet av Tornio-Muoniojokiseura år 2015.

Expertrådgivning om arkivsamlingarna tillhandahölls 148 gånger, varav 76 var fysiska kundbesök. Antalet reprobeställningar var 46 och 115 reprofotografier expedierades.

Arkivarien tillhör styrgruppen för digitaliseringskartläggning av Lapplands bibliotek som under 2018 hade tre möten. Digitaliseringskartläggningen har ansökt om förlängning för 2019 och styrgruppens verksamhet fortsätter fram till årets slut.

Ett utdrag ur kartbokens sida 22: Fiskeplatser ovanför Kattilakoski.

UTSTÄLLINGSVERKSAMHETEN

Museet var öppet hela året och utställningarna besöktes av 7 256 personer. Museets öppettider var tisdag-torsdag 11-18 och fredag-söndag 11-15 finsk tid. Inträdet för vuxna var 5 euro och gratis för alla under 18 år. Museikortet gäller i Tornedalens Museum.

Utställningar Finska inbördeskriget 1918 och Kan själv!

Tillfälliga utställningar

Det självständiga Finlands symboler

7/12 2017–21/1 2018. Egenproducerad

Tilläggsprogram:

Heraldik-workshop för skolorna

Finska inbördeskriget 1918

26/1-25/3 2018

Fotoutställning producerad av danska Arbejdermuseet & Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.

Tilläggsprogram:

Ilkka Teerijokis föreläsning 22/2 om inbördeskrigets Torneå 1918

Från forndräkt till Marimekko

27/4-3/6 2018 Egenproducerad

Vernissage 20/4 kl. 15.00 i samarbete med Kalevalaiset Naiset i Torneå

Tilläggsprogram:

Workshop: eleverna tillverkade spiraldekorationer av brons i forndräktsstil

Tornedalens förtrollning

15/6-19/8 2018

Fotoutställning. Naturbilder av Juhani Syväoja och Matti Björninen, inflyttade till Tornedalen.

Siken och Meänmaa

27/8-9/9 2018

Utställningen producerad av Tornedalens sommarsik-projektet.

Kan själv!

15/9-14/10 2018

Kulturhistoriska möten

En utställning för de allra minsta barnen. Producerad av Norrbottens museum.

Our stories - Våra historier

19/10 2018-6/1 2019

Ambulerande utställningar

Utställningen "Torneå och Haparanda, knutpunkter i första världskriget" som producerats av Tornedalens museum lånades ut till Haparanda stadsbibliotek under tiden 13/12 2017 - 5/1 2018 och På Gränsen - fotoutställning ställdes ut vid årsskiftet, 29/11 2018 - 28/1 2019 i Haparanda stadsbibliotekets utställningshall. Fotoutställningen "Finska inbördeskriget 1918" som producerats av danska Arbejdermuseet i samarbete med Arbetarmuseet och olika arkiv lånades ut av Kemi historiska museum 23/10 - 20/12 2018.

EVENEMANG OCH GRUPPBESÖK

Under året anordnades 20 evenemang på museet, varav de flesta var riktade till barn och barnfamiljer. Halloween-evenemanget Skräckgården och Julstigen var de största. Båda anordnades i samarbete med Aines konstmuseum och Torneå stadsbibliotek. Därutöver anordnades workshops och guidningar för skolbarn samt föreläsningar. Sammanlagt hade museet gratis inträde nio dagar under året.

Evenemang

Från forndräkt till Marimekko -utställningen hade flera olika typer av tilläggsprogram att erbjuda. Lördagen 21/4 anordnades ett gratis non-stop workshop med tillverkning av bronsspiraldekorerade band och bronsspiraldekorationer. Samma dag erbjöds guidning av utställningen "Från forndräkt till Marimekko" kl. 11 på finska och kl. 14 på svenska, detta ingick i inträdespriset. Onsdagen 16/5 kl. 18 hade arkeolog Jaana

Riikonen en föreläsning med rubriken "Från gravfynd till forndräkt – forskning, tolkning och handarbetskonst". I väntan på föreläsning kl. 16.30 erbjöds fördjupning i forna handarbetsteknik, och man fick också känna hur tungt ett förkläde med spiraldekorationer från vikingatiden har varit.

Minnesportfölj för seniorer publicerades under Torneå-veckan. Minnesportföljen ska ge verktyg att minnas med hjälp av alla sinnen. Portföljen innehåller föremål för att känna på och hålla i handen, bilder, dofter, sånger att sjunga tillsammans samt handledning för minnesstudens ledare. Minnesportföljen kan lånas från museet utan avgift till exempel till ålderdomshem eller av föreningar till olika sammankomster. Portföljen lånades ut 7 gånger, och det arrangerades 11 sammankomster med sammanlagt 137 deltagande personer.

Torneå-veckans huvudarrangemang gick av stapeln på Victoriatorget och ambulansen som museet äger fanns på plats. Bilen väckte stort intresse.

På **den internationella museidagen** 18/5 fanns museets folk i På Gränsen-köpcentrum för att berätta om museet, presentera minnesportföljen och göra kundförfrågningar. Museet hade fritt inträde under hela dagen.

Museet deltog i **Peräpohjola marknaden** genom att erbjuda guide turer. Museichefen Minna Heljala ledde promenader i sällskap med Alma Westerlund i miljön runt Hallituskatu 29/6 2018 kl. 17.00 och lördagen 30/6 2018 kl. 13.30.

Museiverket och Forststyrelsen arrangerade en öppen **workshop kring den maritima kulturen** 5/9 2018 som en del av det internationella BalticRIM-projektet tillsammans med Tornedalens museum. Workshopens mål var att samla mångsidig kunskap om Bottenvikens maritima och undervattenskulturarv. Workshopen presenterade också BalticRIM-projektet och Museiverkets marinarkeologiska arbete. 26 personer deltog i workshopen.

Halloween-evenemanget **Skräckgården** anordnades den 31 oktober kl. 17–19 tillsammans med biblioteket och Aines konstmuseum. Inträdet var gratis under arrangemanget. Målgruppen för evenemanget var lågstadieelever och familjer. Papperslyktor kunde tillverkas i workshopen som fanns i entrén och fyra symboler som fästs i lyktor var gömda i utställningen för att letas fram. I museets entré stod en straffstock där besökarna kunde bli fotograferade. Entrén var dekorerad med lyktor, LED-ljus, spindelväv, spindlar och fladdermöss av papp. 264 barn och 129 vuxna besökte museet under arrangemanget. 86 barn deltog i workshopen.

Jul Outlet –basar anordnades i museishopen 25 november samtidigt med julmarknaden i Åströmska gården. Museishopens produkter, bl.a. böcker, vykort och pussel fanns till salu. Tornedalens historia- böcker delades ut gratis.

Tillsammans med Torneå stadsbibliotek, Aines konstmuseum och andra samarbetspartners anordnades **Julstigen** den 15 december. Museet hade en bivaxljussmedja för hela familjen och vid entrén fanns julsaker som man fick gissa sig fram till genom att känna, lukta och lyssna. Det var sammanlagt 72 barn och 30 vuxna som tillverkade ett bivaxljus. Sinnessmedjan lockade 104 barn och 52 vuxna. Museet dukade julbord i basutställningens pörte och i borgarhemmet. Stjärngossarna uppträdde i museets entré. 895 personer deltog i arrangemanget.

I basutställningens **barnhörna** inreddes en interaktiv "gammaldags skola" för målgruppen skolbarn. Innehållet i barnhörnan byttes även i övrigt ut under året.

Föremålen i väggen med fack byttes ut efter aktuella händelser och årstider.

Gruppbesök

Haparandas andra-, femte- och sjundeklassare gjorde ett **kulturarvsbesök** på museet 21-28/5. Grupperna guidades på svenska. Under veckan besöktes museet av sammanlagt 30 grupper, 372 elever och 38 lärare. Skolbesöken var en del av Haparanda kommuns kulturarvsundervisning som påbörjades 2016 och där elever från olika årskurser besöker olika kulturarvsmål under läsåret.

Haparandas 4-klasselever besökte svenska Kukkolaforsen den 27-28/8 och tredjeklasseleverna Saivaara stenåldersby i Kärrbäck den 30-31/8. Museipedagogen var en av ledarna under kulturarvsveckan. Under veckan besökte 136 skolbarn Kukkolaforsen och 114 skolbarn Saivaara tillsammans med lärarna.

Kulturstigsveckans rundvandring för Torneås skolelever anordnades nu för femte gången 22-26/10 i samarbete med biblioteket och Aines konstmuseum. Under rundvandringen på 1,5 timme besökte klasserna alla tre besöksmål, ca 25 min vardera. Sammanlagt var det 13 grupper, från förskolebarn till sexklassare. Förskolebarn och ettorna bekantade sig med basutställningen och de äldre med Experience Our Stories-utställningen.

I anknytning till guidningarna av de tillfälliga utställningarna tillhandahölls **uppgifter, workshops, till skolbarnen**. I samband med utställningen Finska inbördeskriget 1918 funderade man tillsammans med elever, i helklass eller indelade i grupper, om bakgrunden till bilderna, bildmotiv och det egna förhållandet till bilder och inbördeskriget. I workshopen i anslutning till Från forndräkt till Marimekko -utställningen tillverkades band som dekorerades med bronsspiraler. Workshopen anordnades i anslutning till basutställningen. Sammanlagt 117 barn och 15 lärare deltog i Inbördeskrigets workshop och 162 barn i bandtillverkning tillsammans med lärarna. Det totala antalet workshops var 32.

Specialguidning "Flygande nåjder och vackra spöken"

Under hösten 2017 utvecklades **en specialguidning** riktad till vuxna, "Flygande nåjder och vackra spöken", som kan beställas till grupper till normalt guidepris. Under rundvandringen berättas om områdets trollkarlar och -kvinnor, tro och spökhistorier. Specialguidningar med spökteman **Flygande nåjder och vackra spöken** anordnades 13 gånger där antalet deltagare var totalt 120 personer.

Under året utfördes 207 guidade rundvandringar, varav 142 var skolgrupper. Av museibesökarna var 3 066 personer under 18 år. Expertrådgivning tillhandahölls sammanlagt 322 gånger.

Övrig verksamhet i museets lokaler

Traditionell **trettondagsfika** bjöds i museets lokaler den 6 januari 2018. På Alla hjärtans dag den 14 februari kunde två stycken besöka museet med en inträdesbiljett.

Fil. doc. docent Ilkka Teerijoki föreläste 22/2 om "Kriget 1918 och Torneå". Föreläsningen besöktes av 88 personer. Hembygdsföreningens ordförande Henri Nordberg föreläste om "Torneå under de första årtiondena under vår självständighet" 5/4. Föreläsningen var ett samarbete med Torneås Hembygdsförening. Arkeolog Jaana Riikonen föreläste 16/5 om "Gravfynd till forndräkter. Professor Arvo Myllymäki föreläste 24/10 om "Rödgröna mannen Uuno Hannula". 25 personer deltog i föreläsningen.

På museets **Silverkväll** 6/11 berättade konstgravören Taina Mäkivuoti om konstgravyr. Museichefen och amanuensen identifierade stämpel i föremål som människorna hade med sig. Tillställningarna hade fritt inträde. Även möten och utbildningar har anordnats i museets lokaler.

Haparandas och Torneås gemensamma språkskolans **Lucia** med sina tärnor och luciakören uppträdde på Tornedalens museum den 13 december 2018.

Kulturminister Sampo Terho besökte Tornedalens museum 11/6 2018.

LANDSKAPLIGT RÅDGIVNINGS- OCH KULTURMILJÖARBETE

Regionalt museiarbete

Utbildning för lokala museiförvaltare anordnades i Torneå och Rovaniemi i regi av Finska Hembygdsförbundet. Tornedalens museum och Lapplands museum hjälpte till att organisera utbildningen och fungerade som lärare under dagarna. Utbildningen bestod av tre närutbildningar 16-17/11 och 30/11 samt arbetsuppgifter. 11 lokala museer från Tornedalen och Lappland deltog i utbildningen. Hembygdsförbundets representanter Jonina Vaahtolampi och Janne Vilkuna var två av utbildarna. Från Tornedalens museum var det museichefen och tf. regionmuseiforskaren som fungerade som utbildare. Utbildningen behandlade mångsidigt frågor kring samlingar, byggnader, verksamhet och utställningar.

Av lokala museer var det Nedertorneå sockenmuseum som fick bidrag vars användning regionmuseiforskare handledde. Sockenmuseet fick bidrag till att ta fram en ny basutställning. Vid hembygdsmuseet i Muonio fortgick renoveringsarbeten enligt bidrag som beviljats 2017 med lagning av fönster som tillverkades i verkstad under vintern.

Regionmuseiforskaren besökte alla lokalmuseer i regionen vid sin rådgivnings- och kontrollbesök. Det blev sammanlagt fem resdagar (Bilaga 1). Förutom vid besök på plats skedde regional rådgivning via telefon året runt.

Kulturmiljö

Tornedalens museum har inget avtal med Museiverket om myndighetsutövande gällande byggnadsskydd eller arkeologiskt kulturarv. Yttrande frågor har i huvudsak hänvisats till Museiverket eller NTM-centralen. Regionmuseiforskaren samarbetar i kulturmiljöfrågor med statliga myndigheter och agerade vid behov som lokal sakkunnig i frågor om byggnadsarv. Anmälningar gällande det arkeologiska kulturarvet hänvisades till ansvarig intendent på Museiverket. Landskapsmuseet ger råd i frågor som gäller byggnadstraditioner både till organisationer och privatpersoner. På frågor gällande byggnadsskydd och renovering svarade forskaren vid behov i samråd med museichefen.

Regionmuseiforskaren verkade som kontrollant för användningen av Museiverkets renoveringsstöd samt som kontrollant för Hembygdsförbundets bidrag för ungdomsföreningshus. Regionmuseichefen deltog också i olika möten kring byggnadsarv och gjorde kontroll- och dokumentationsresor. Det blev sammanlagt 18 resdagar (Bilaga 1). Förutom separata dokumentationsresor har bebyggd kulturmiljö dokumenterats vid alla rådgivnings- och kontrollresor.

Landskapsmuseet gav områdets kommuner yttranden i tillstånds- och planläggningsfrågor i anslutning till kulturmiljö. Museet gav sammanlagt 22 yttranden till huvudsakligen till Torneå och Kemi städer och Kolari kommun (Bilaga 1).

Utbildningar och museiprofessionella träffar

Regionmuseiforskaren deltog i utbildningar och möten riktade till regionmuseichefer samt i utbildningar, seminarier och möten om bebyggd kulturmiljö och renoveringsbyggande. Många av utbildningar genomfördes via Internet och forskaren kunde delta genom att se på livesändningar. Regionmuseiforskarna började använda Skype vid sina möten. Sammanlagt anordnades 16 utbildningar vilket genererade åtta resdagar (Bilaga 1).

Till det traditionella mötet vid Museiverket i juni inbjöds alla som arbetar med regionala frågor både vid landskapsmuseum och regionala konstmuseum. Förutom regionala aktuella ämnen var museipolitiska programmet och omorganiserandet av den statliga finansieringen på dagordningen.

Regionmuseiforskarnas egna förhandlingsdagar anordnades i september i Tammerfors och 19 representanter från olika landskapsmuseum deltog. Förutom regionala aktuella frågor behandlade mötet museilagens uppdatering, Hembygdsförbundets utbildning till lokala museer, Birkalands landskapsmuseums Seutumuseo-projekt och Siiri-programmet för samlingsförvaltning. Deltagarna fick också bekanta sig med Birkalands landskapsmuseums verksamhet.

ARBETSGRUPPER, PROJEKT OCH SEMINARIER

Undervisnings- och kulturministeriet har förberett en ny museilag och omorganisation av statsfinansieringen till museer. I fortsättningen kommer landskapsmuseets namn ändras till museum med regionalt ansvar. När det gäller kulturhistoriska museer handlar det om utveckling av regional museiverksamhet och kulturmiljöuppgifter. Det kommer att bli en betydelsefull omorganisation och frågan har behandlats i flera sammanhang under det gångna året. Tornedalens museums forskare och museichef hade ett möte med Tavastlands museums medarbetare för att diskutera frågan den 17 april. Museicheferna hade ett möte kring detta i Helsingfors den 25 april 2018. Museiverket hade inbjudit till ett förhandlingmöte om regionala ansvarsfrågor till Helsingfors den 28 september. Bildningsdirektör Ilkka Halmkrona samt ekonomi- och förvaltningschef Helena Bomström deltog i mötet. Regionala förhandlingar om ansvarsfrågor i Lapplands län fördes i Rovaniemi den 3 december. Torneås livskvalitetsnämnd och stadsstyrelse behandlade frågan och i enlighet med deras beslut meddelade Tornedalens museum den 15/11 2018 till ministeriet att museet är intresserad av att bli ett ansvarsmuseum. Ansökan ska lämnas in i början av året 2019.

Karungis Historiska Komissionen. Torneå stadsstyrelse bestämde (KH 19.2.2018§66) att grunda en kommission för historieskrivningen om Karungi. Kommissionens ordförande är Pekka Pelttari, ledamöter Ilkka Kapraali och Ilkka Halmkrona, Kommissionens expert är Matti Enbuske och sekreterare Minna Heljala. Kommissionen har skrivit avtal med FD, docent Ilkka Teerijoki den 27/9 2018 om att skriva Karungis historia. Tanken är att skriftligt arbete är färdigt innan jubileumsåret 2021 när Torneå fyller 400 år.

Nord-Finlands arbetsgrupp för kulturmiljösamarbete hade två möten, ett i Sotkamo 15/6 och ett i Uleåborg 8/11. I mötet i Kajanaland deltog tf. regionmuseiforskaren och i mötet i Uleåborg museichefen tillsammans med regionmuseiforskaren.

Världsarvsarbete pågick under 2018 genom tre utflykter i anslutning till Struves kedja. Lantmäteriverket anordnade ett internationellt seminarium i Enontekis med temat "Världsarv och Lapplands förtrollning" i april. Museichefen var med på utflykten och hade ett föredrag vid seminariet 10/4-12/4.

Museet var med och arrangerade tillsammans med Torneå Hembygdsförening en världsarvsresa till kyrkan i Petäjävesi, till Oravivuori, Mänttäs museer och Verlas fabriksmuseum. Resan genomfördes 16-18/8 och museichefen var reseledare.

Den 12-14 september arrangerades en internationell "Struve Arc Network Conference" i Tornedalen. Seminariets deltagare kom förutom från Finland från Sverige från Norge, Estland och Lettland. Deltagarna arbetar med nätverket för Struves kedja. Under utflykten fick deltagarna bekanta sig med fem punkter i Struves kedja och Tornedalens museums verksamhet.

Landskapsmuseet fick under det europeiska kulturarvsåret 2018 bidrag från Museiverket för projektet **Upptäcktsresandenas Tornedalen**. Projektet genomförs under 2018-2019. Projektet består av workshops och utflykter tillsammans med Pudas skolans niondeklassare samt av ett upptäcktresandepussel som tas fram i samarbete med Lapplands yrkeshögskola. Projektet startades på hösten då eleverna från Pudas skolan fick introduktion om upptäcktresandet och 30/10 2018 göra en utflykt till en av esandet och 30/10 2018 göra en utflykt till en av punkterna i Struves kedja, Perävaara i Haparanda.

Det svenska förvaltningsrådsmötet för världsarvet Struves meridianbåge som koordineras av Länsstyrelsen i Norrbotten sammanträdde i Luleå den 29 maj 2018. På mötet deltog för museets del museichefen och tf regionmuseiforskaren.

Tornedalens museum fick bra uppmärksamhet i Norrbottens kulturplaner. Museichefen deltog i mötet mellan Norrbottens museichefer den 3 maj i Luleå.

Projektet **Tornedalens sommarsik** var både ett kulturarvs- och ett forskningsprojekt. Projektet samlade in traditionell kunskap om siken, anordnade workshops och forskade om Torneälvens vandringsik. Tornedalens museum var med i projektet som sakkunnig partner. Projektet avslutades i november 2018. Museet var med under avslutningsfesten och en utställning om projektets resultat hängdes i museet.

Perävaara

Tornedalens museum var med i planeringsarbetet för fiskemuseet i svenska Kukkolaforseen, vars mål är att inrätta en interaktiv naturcenter som berättar om fiske och natur i anslutning till fiskemuseet. Planeringsarbetsgruppen gjorde en studieresa till Malmö och Köpenhamn 18-21/6. Museichefen deltog i resan som finansierades av projektet.

Museichefen deltog i workshops i anslutning till framtagning av Fortsstyrelsens Lapplands naturresursplan 4/9 och 18/10 i Rovaniemi.

Museipedagogen deltog i Norrbottens museipedagogers möte i Piteå museum den 14/3 2018 samt i Museiförbundets konferens Var går gränsen? Utmaningar i Nordisk museologi i Helsingfors 30-31/8 där hon höll ett föredrag med titeln On the Borderless Border – One Museum, Two Countries. Museilektorn hade ett föredrag om områdets historia och särdrag vid en internationell konferens (The 23rd International Network Meeting for the Treatment of Psychosis 2018) som sjukhuset Keropudas arrangerat den 29 augusti.

Museet har samarbetat med Lapplands barnkulturnätverket och är med i nätverkets styrgrupp.

Museet har haft representation även i styrelserna för Torneås Hembygdsförening rf. och Lapplands byggnadsarv rf. samt i Tornedalsrådets kulturarbetsgrupp.

MARKNADSFÖRING OCH INFORMATION

Målgrupperna för museets marknadsföring och information är enskilda lokala besökare, skolor, barnfamiljer, turister samt föreningar och företaget.

Museets allmänna broschyr har delats ut ett antal gånger årligen lokalt och regionalt till logianläggningar och på turistmål. Broschyren har tagits fram på fyra språk: finska, svenska, engelska och ryska. Museet förfogar över två webbsidor: www.merilapinmuseot.fi (finska, svenska, engelska, ryska) samt Torneå stads internetsidor, www.tornio.fi/tornionlaaksonmuseo på finska, svenska och engelska. Sidorna har uppdaterats under året. Stadens intranät omarbetades och möjliggör nu även information om museets evenemang och utställningar till stadens personal.

De tillfälliga utställningarna marknadsfördes via webbsidorna, facebook, instagram, evenemangskalendrar, e-postutskick och presskonferenser. I genomsnitt två medier var representerade vid informationstillfällen för media. Även affischer delades ut om utställningarna. Varje utställning marknadsfördes också på stadens LCD-reklamskärmar efter vägarna.

Torneås skolor fick information om aktuella utställningar och workshops på museet i början av vårterminen i form av ett skolutskick som delades ut som utskrifter men också via Wilma. Till Haparanda och till svenska och finska närkommuner delades skolutskicken ut via rektorerna. Skolutskicken genererade bokningar till rundvisningar och workshops.

Som ny informationskanal användes ett marknadsföringsbrev som skickades till sverigefinska lokalföreningar i norra Sverige. Samarbetet med Haparanda stadshotell har intensifierats och tack vare hotellet besökte flera researrangörer från olika länder museet.

Museet uppmärksammades under året ett flertal gånger i media, även via bildarkivets användning och sakkunnigintervjuer. Museet fungerade som expert när den svenska Undervisningsradion förberedde ett undervisningsprogram om Tornedalen till elever liksom vid Stadsinspektionen, ett arkitektprogram producerad av Sveriges Radio som handlade om Haparanda.

För statistik om museiverksamheten hänvisas till det av Museiverket sammanställda Museistatistik 2018 dit museets data rapporterats den 31 mars 2019.

Minna Heljala, museichef

Maakunnallisen museotyön neuvontamatkat

- 8.5. Tervola, neuvontakäynti kotiseutumuseolla
- 10.7. Simo, Kemi, Keminmaa, tarkastuskäynnit kotiseutumuseoilla
- 26.7. Pello ja Kolari, neuvonta- ja tarkastuskäynnit kotiseutumuseoilla
- 27.7. Muonio, neuvonta- ja tarkastuskäynti kotiseutumuseolla
- 2.10. Tornio, Alatornion pitäjämuseon uuden perusnäyttelyn suunnittelupalaveri

Kulttuuriympäristöön liittyvät neuvonta- ja dokumentointimatkat

- 24.1. Tornio, VPK:n peltikaton korjaus
- 19.2. Kemi, Rantaniemen talon ötökkäongelma ja tapettien tutkiminen
- 1.3. Kemin linja-autoaseman valokuvadokumentointi
- 13.4. Tornion yhteislyseon muutossuunnitelma –palaveri
- 19.4. Tornio, Kaakamo purkamislupakohteen valokuvadokumentointi
- 26.4. Tornion yhteislyseon valokuvadokumentointi
- 16.5. Tornion tulvasuojausten valokuvadokumentointi
- 18.5. Kemi, Karihaaran tehdasyhdyskunnan valokuvadokumentointi
- 21.5. Tornio, Nymanin talon entistämisavustuksen neuvontakäynti
- 3.7. Tornio, Yli-Kaakamon vanhan kansakoulun valokuvadokumentointi
- 6.9. Tornio, Kukkolankoski, koskikentän kehittämissuunnitelmat ja valokuvadokumentointi
- 21.9. Tornio, Kaakamo, neuvontakäynti Kalmin huvilalla
- 1.10. Tornio, Puutarhakatu 8, purkamislupakohteen katselmus ja valokuvadokumentointi
- 22.10. Tornio, Parasniemi, posti-ilmaradan perustusten valokuvadokumentointi
- 24.10. Tornio, VPK:n peltikaton korjauskatselmus
- 1.11. Kemi, Maastokatselmus ja valokuvadokumentointi Metsä Groupin Karihaaran tehdasalueella
- 11.12. Tornio, purkamislupakohteiden valokuvadokumentointi
- 14.12. Rovaniemi, Viranomaisneuvottelu / Kemi, 28. kaupunginosan korttelin 2801 vaiheasemakaava

Kulttuuriympäristöön liittyvät lausunnot

- 5.1. Niemen ranta-asemakaavaehdotuksesta Kolarin kunnalle
- 12.1. Äkäslompolon asemakaavan muutoksesta kortteleissa 50,59 ja 63 Kolarin kunnalle
- 12.1. Kirkonkylän asemakaavan muutoksesta korttelissa 69 Kolarin kunnalle
- 29.1. Sauvosaaren korttelin 104 tontin 2 asemakaavan muutosehdotuksesta Kemin kaupungille
- 16.2. Pajarinrannan asemakaavan muutosehdotuksesta Kemin kaupungille
- 24.4. Sisäsataman ja Meripuiston asemakaavan muutosehdotuksesta Kemin kaupungille
- 30.5. Karihaaran tehdasyhdyskuntaa koskevasta maisematyöluhahakemuksesta Kemin kaupungille
- 5.7. Seminaarinkatu 6 poikkeamislupa-asiasta Tornion kaupungille
- 5.7. Yli-Kaakamon vanhan kansakoulun purkamislupa-asiasta Tornion kaupungille
- 6.7. Kukkolankosken koskikentän kehittämissuunnitelmasta Tornion kaupungille
- 6.9. Simoniemen osayleiskaavan muutos- ja laajennusluonnoksesta Simon kunnalle
- 12.9. Sauvosaaren korttelin 140 tontin 7 asemakaavan muutosluonnoksesta Kemin kaupungille
- 20.9. Tervaharju-Karjalahti-Kivikko asemakaavan muutosluonnoksesta Kemin kaupungille
- 20.9. Kemin linja-autoasema käyttötarkoituksen muutoksesta Kemin kaupungille
- 26.9. Mansikkanokan asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta Kemin kaupungille
- 8.10. Puutarhakatu 8 purkamislupa-asiasta Tornion kaupungille
- 16.10. Tornion entisen yhteislyseon piha-aidasta Tornion kaupungille
- 5.11. Simoniemen osayleiskaavan muutos- ja laajennusehdotuksesta Simon kunnalle
- 7.11. Äkäslompolon asemakaavan muutosluonnoksesta kortteleissa 45, 64, 65 67, 68 ja 199 Kolarin kunnalle
- 7.11. Ylläsjärven asemakaavan kortteli 6 tonttien 2-6 muutosluonnoksesta Kolarin kunnalle
- 11.12. Äkäslompolon korttelia 2 koskevan asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta Kolarin kunnalle
- 13.12. Seminaarinkatu 10 parvekkeiden uusimisesta Tornion kaupungille

Koulutukset ja museoammatilliset tapaamiset

- 17.1. Kulttuuriympäristö ja ilmastonmuutos –webinaari
- 25.1. Kulttuuriympäristöt voimavarana maakunnissa ja alueilla –hankkeen seminaari, Oulu
- 22.3. Lapin Kotiseututoimijoiden maakunnallinen tapaaminen, Kemi
- 11.4. Rakennusperinnön ja korjausrakentamisen neuvottelupäivä, livestream
- 17.5. Arkeologinen ja rakennettu kulttuuriympäristö koulutustilaisuus, Oulu
- 13.6. Alueellisen museotyön päivä Museovirastossa, Helsinki
- 15.6. Pohjois-Suomen kulttuuriympäristöyhteistyöryhmän tapaaminen, Sotkamo
- 4.9. Maakuntamuseotutkijoiden Skype-palaveri
- 12.9. Uusi kohtaa vanhan - puurakentamisen seminaari, livesteam
- 13.–14.9. Maakuntamuseotutkijoiden tapaaminen, Tampere
- 28.9. Neuvottelupäivät alueellisten vastuumuseoiden tehtävistä ja tehtävien hausta, livestream
- 9.10. Maakuntamuseotutkijoiden Skype-palaveri: Alueellisten vastuumuseoiden tehtävistä
- 8.11. Pohjois-Suomen kulttuuriympäristöyhteistyöryhmä tapaaminen teemalla ”Kulttuuriympäristö osana tutkimustyötä ja koulutusta”, Oulu. Osallistujat museonjohtaja ja tutkija.
- 13.11. Kulttuuriympäristötiedot yhteiseen käyttöön! hankkeen tulosseminaari, livestream
- 14.11. Valtio restauroi - Restaurointien esittelypäivät 2018, livestream
- 23.11. Maakuntamuseotutkijoiden Skype-palaveri: Alueellisten vastuumuseoiden tehtävät ja arviointi

Rådgivningsresor inom museiarbete

8/5	Tervola, rådgivning vid hembygds museet
10/7	Simo, Kemi, Keminmaa, kontrollbesök vid hembygds museer
26/7	Pello och Kolari, rådgivnings- och kontrollbesök vid hembygds museer
27/7	Muonio, rådgivnings- och kontrollbesök vid museet
2/10	Torneå, planeringsmöte inför den nya basutställningen vid Nedertorneå sockenmuseum

Rådgivnings- och dokumentationsresor inom kulturmiljöområdet

24/1	Torneå, reparation av VPK:s plåttak
19/2	Kemi, problem med ohyra i Rantaniemi-huset samt undersökning av tapeter
1/3	Fotodokumentation av Kemi busstation
13/4	Möte om förändringsplaner för Torneå samlyceums byggnad
19/4	Torneå, fotodokumentation av ett objekt som fått rivningstillstånd i Kaakamo
26/4	Fotodokumentation av Torneå samlyceum
16/5	Fotodokumentation av översvämningsskydd i Torneå
18/5	Kemi, fotodokumentation av fabriksarbetarsamhället Karihaara
21/5	Torneå, rådgivningsbesök gällande renoveringsbidrag för Nymanska huset
3/7	Torneå, fotodokumentation av gamla folkskolan i Yli-Kaakamo
6/9	Torneå, Kukkolaforssens, utvecklingsplan för forsplan och fotodokumentation
21/9	Torneå, Kaakamo, rådgivningsbesök vid Kalmis villa
1/10	Torneå, Puutarhakatu 8, besiktning och fotodokumentation av ett objekt med rivningstillstånd
22/10	Torneå, Parasniemi, fotodokumentation av postluftbanans fundament
24/10	Torneå, renoveringsbesiktning av VPK:s plåttak
1/11	Kemi, Terrängbesiktning och fotodokumentation på Metsä Groups fabriksområde i Karihaara
11/12	Torneå, fotodokumentation av objekt med rivningstillstånd
14/12	Rovaniemi, Myndighetsförhandlingar / Kemi, etappdetaljplan för kvarteret 2801 i stadsdel nr 28

Utlåtanden om kulturmiljöer

5/1	Till Kolari kommun angående förslag till Niemis stranddetaljplan
12/1	Till Kolari kommun om förändringar i detaljplanen för kvarteren 50,59 och 63 i Äkäslompolo
12/1	Till Kolari kommun om förändringar av detaljplanen i kvarteret 69 i Kolari centrum
29/1	Till Kemi stad angående förändring av detaljplanen för tomt 2 i kvarteret 104 i Sauvoosaari
16/2	Till Kemi stad angående förändringsförslag av detaljplanen för Pajarinranta
24/4	Till Kemi stad angående förändringsförslaget av detaljplanen för Inre hamn och Meripuisto
30/5	Till Kemi stad angående tillståndsansökan för landskapsarbete i Karihaara fabriksarbetarsamhälle
5/7	Till Torneå stad om dispensstillstånd vid Seminaarinkatu 6
5/7	Till Torneå stad angående rivningstillståndet för den gamla skolan i Yli-Kaakamo
6/7	Till Torneå stad om utvecklingsplanen för Kukkolaforssens forsområde
6/9	Till Simo kommun angående förändrings- och utvidgningsförslag för Simoniemi delöversiktsplan
12/9	Till Kemi stad om förändringsförslag för tomt 7 i kvarteret 140 i Sauvoosaari
20/9	Till Kemi stad angående förändringsförslag av detaljplan för Tervaharju-Karjalahti-Kivikko
20/9	Till Kemi stad om förändring av användningssyftet för busstationen i Kemi
26/9	Till Kemi stad om delaktighets- och utvärderingsplanen för förändring av detaljplanen i Mansikkanokka
8/10	Till Torneå stad angående rivningstillstånd för Puutarhakatu 8
16/10	Till Torneå stad angående staketet runt Torneås förra samlyceum
5/11	Till Simo kommun om förslag till förändring och utvidgning av delöversiktsplan i Simonniemi
7/11	Till Kolari kommun angående förändringsförslag av detaljplanen för kvarteren 45, 64, 65 67, 68 och 199 i Äkäslompolo
7/11	Till Kolari kommun om förändringsförslag av detaljplanen för tomterna 2-6 i Ylläsjärvi
11/12	Till Kolari kommun angående delaktighets- och utvärderingsplan för detaljplanens förändring i kvarteret 2 i Äkäslompolo
13/12	Till Torneå stad angående ombyggnation av balkong vid Seminaarinkatu 10

Utbildningar och museiprofessionella träffar

- 17/1 Kulturmiljö och klimatförändring –webinarium
- 25/1 Kulturmiljöer som resurs i landskap och regioner –projektets seminarium, Uleåborg
- 22/3 Lapplands hembygdsaktörers regionmöte, Kemi
- 11/4 Förhandlingar kring byggtraditioner och renovering, livestream
- 17/5 Arkeologisk och bebyggd kulturmiljö, utbildning, Uleåborg
- 13/6 Regional museiarbetsdag vid Museiverket, Helsingfors
- 15/6 Nord-Finlands kulturmiljöarbetsgrupps träff, Sotkamo
- 4/9 Regionmuseiforskaträff, Skype-möte
- 12/9 Det nya möter det gamla – seminarium om träbyggnation, livestream
- 13-14/9 Regionmuseiforskarnas träff, Tammerfors
- 28/9 Förhandlingsdagar om regionala ansvarsmuseers uppgifter och uppgiftssökande, livestream
- 9/10 Skype-möte mellan regionalmuseiforskarna: om regionala ansvarsmuseers uppgifter
- 8/11 Nordfinlands kulturmiljöarbetsgrupps träff med temat "Kulturmiljö som en del av forskningsarbete och utbildning", Uleåboprg. Museichefen och forskaren deltog.
- 13/11 Kulturmiljökunskapen till gemensam användning! projektets resultatseminarium, livestream
- 14/11 Staten restaurerar - Presentationsdagar 2018, livestream
- 23/11 Regionmuseiforskarnas Skype-möte: Uppgifter och utvärdering av museer med regionalt ansvar